herpy

AGAMY

Hardwick's Spiny-tailed Lizard

Saara hardwickii

Saara hardwickii to masywny, roślinożerny kolcogon z pustyni Thar i otaczających ją suchych równin Indii i Pakistanu. Osiąga 34-49 cm, kopie głębokie nory w twardej ziemi i żyje w luźnych koloniach. Wymaga dużego, ciepłego i suchego terrarium z głębokim podłożem i silnym UVB. Gatunek rzadko pojawia się w handlu, a hodowla opiera się w dużej mierze na doświadczeniach z rodzajem *Uromastyx*.

Rodzina: Agamidae Dawna nazwa: *Uromastyx hardwickii; Uromastyx hardwicki; Uromastyx griseus; Uromastyx reticulatus; Centrocercus similis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**34-49 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**15-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia i półpustynia**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**150 × 70 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**27-32 °C**
Miejsce wygrzewania	**45-50 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**20-30%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Zimowanie	**16-22 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**8-15 jaj**
Inkubacja	**60-70 dni** przy 33-34 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Narażony (VU)**

O gatunku

Saara hardwickii to szeroko zbudowana, spłaszczona agama o okrągłej głowie, płaskim pysku, pomarszczonej skórze i krótkim, masywnym ogonie pokrytym okółkami spiczastych łusek z dużymi kolcami po bokach. Kolor podstawowy jest żółtobrązowy, piaskowy lub oliwkowozielony, często z czarnymi plamkami i zawijasami oraz wyraźną czarną plamą z przodu uda. Ubarwienie jest zmienne i ciemniejsze w chłodnych okresach.

Samiec osiąga 40-49 cm długości razem z ogonem, a samica 34-40 cm. Samiec ma dłuższy ogon i wyraźniejsze pory udowe.

Gatunek opisano w 1827 roku i przez długi czas zaliczano go do *Uromastyx*, a w handlu nadal bywa oferowany jako *Uromastyx hardwickii*. W 2009 roku przywrócono rodzaj *Saara* dla trzech gatunków: *S. hardwickii*, *S. loricata* i *S. asmussi*. Nazwa naukowa upamiętnia angielskiego oficera i przyrodnika Thomasa Hardwicke'a.

S. hardwickii jest czujna i przy najmniejszym zagrożeniu błyskawicznie znika w norze. Gatunek rzadko pojawia się w handlu, a udokumentowanych doświadczeń z utrzymaniem i rozmnażaniem w niewoli jest niewiele. Zalecenia opierają się więc na biologii gatunku i na wartościach zapożyczonych od *Uromastyx*, a gatunek najlepiej nadaje się dla hodowcy, który ma już za sobą sukcesy z kolcogonami.

Występowanie i środowisko

Saara hardwickii zamieszkuje suche równiny północno-zachodnich Indii i Pakistanu: od Uttar Pradesh na wschodzie przez Radżastan po Gudżarat z Kaććhem, a w Pakistanie m.in. Sindh i Pendżab. Gatunek występuje także na pograniczu w Afganistanie. Pustynia Thar jest ostoją gatunku, a miejsce typowe leży w dystrykcie Kannauj w Uttar Pradesh. W wielu miejscach populacje są dziś małe i rozproszone.

Gatunek figuruje na Czerwonej liście IUCN jako narażony. Populacje maleją, ponieważ zwierzęta są odławiane na pożywienie, do medycyny ludowej i na potrzeby handlu terrarystycznego, a siedliska znikają w wyniku przekształcania w pola uprawne, nawadniania i rozprzestrzeniania się roślin inwazyjnych.

> **Naturalny zasięg:** Indie, Pakistan i Afganistan.

ŚRODOWISKO

Saara hardwickii żyje na suchych, otwartych równinach o twardym, piaszczystym lub żwirowym gruncie i rozproszonej roślinności, na półsuchych terenach trawiastych i w zaroślach oraz na skrajach suchych lasów liściastych. Woli twardy grunt niż luźne wydmy. Gatunek żyje w koloniach, czasem na obrzeżach wsi, a w Kaććhu na wyniesionych wyspach piaszczystej ziemi, które wystają ponad powodzie monsunowe. Klimat jest surowy: latem powietrze może osiągać 50 °C, zimą spada do około 0 °C, a roczne opady wynoszą 100-450 mm, głównie w lipcu i sierpniu.

Zwierzę kopie skośny, kręty lub spiralny korytarz o średnicy 6-8 cm i długości ponad 2 m, z wejściem na poziomie gruntu i małą komorą na końcu. Nora jest chłodniejsza niż powierzchnia i stanowi najważniejszą ochronę przed upałem. Zwierzę wygrzewa się tuż przy wejściu i w razie zagrożenia wsuwa się do nory. Każdy dorosły osobnik ma własną norę, ale świeżo wyklute młode przez pewien czas trzymają się blisko dorosłych i żerują razem z nimi. Zwierzęta są aktywne od lutego do października, a od listopada do lutego zapadają w hibernację; wcześniej gromadzą tłuszcz w długich pasmach wzdłuż kręgosłupa.

Pokarm jest monotonny. Większość stanowią trawy z rodzaju *Dactyloctenium*, uzupełniane ziołami takimi jak *Heliotropium*, *Euphorbia* i *Aerva*. W innych miejscach gatunek zjada kwiaty i owoce *Capparis aphylla*, strąki *Prosopis cineraria*, owoce *Salvadora persica*, rośliny słonolubne oraz bulwy korzeniowe traw. Owady zjada niemal wyłącznie w okresie rozrodu. Ptaki drapieżne, takie jak sokoły i orły, chwytają wiele osobników.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 150 × 70 × 60 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe jest lepsze. Wybierz terrarium z drewna, PVC lub plastiku z przednią szybą i najlepiej z siatkową pokrywą.

Podłoże służy do kopania i musi być głębokie: co najmniej 15 cm, najlepiej więcej, z drobnego piasku zmieszanego z ziemią i gliną, aby korytarze się nie zawalały. Utrzymuj kilka górnych centymetrów w suchości, a w głębi zwilżaj tylko lekko. Unikaj piasku wapiennego i kruszonych skorupek orzechów włoskich, które mogą powodować zatkanie jelit. Odchody i kwas moczowy usuwaj codziennie, a podłoże wymieniaj całkowicie co 3-4 miesiące.

Miejsce do wygrzewania zbuduj z płaskich kamieni lub łupka pod lampą grzewczą, najlepiej w formie stosu ze szczelinami, aby zwierzę mogło się wcisnąć i wybrać temperaturę. Zamocuj kamienie tak, aby się nie przewróciły, gdy zwierzę będzie kopać pod nimi. Zapewnij co najmniej trzy kryjówki rozmieszczone między ciepłą a chłodną stroną. Lampy grzewcze osłoń. Trzymaj jedno zwierzę w każdym terrarium.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Miejsce do wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 45-50 °C, mierzoną termometrem na podczerwień tuż pod lampą. Gatunek preferuje temperaturę ciała 38-40 °C i tylko krótko toleruje ponad ok. 46 °C, dlatego musi istnieć wyraźny gradient aż do chłodnej strony o temperaturze 27-32 °C oraz chłodna kryjówka, do której zwierzę może się wycofać. Ciepło musi pochodzić z góry, np. z halogenu punktowego, nigdy z maty grzewczej pod podłożem. Jeśli miejsce do wygrzewania jest za gorące lub za zimne, reguluj ściemniaczem albo podnosząc lub obniżając kamienie.

Na noc ogrzewanie się wyłącza, a temperatura może spaść do 18-22 °C.

W naturze gatunek hibernuje od listopada do lutego i żyje w tym czasie z zapasów tłuszczu. W terrarium zwierzę może przejść chłodny odpoczynek trwający 8-12 tygodni przy krótszym dniu wynoszącym 6-8 godzin i temperaturze pokojowej 16-22 °C, przy czym miejsce do wygrzewania utrzymuje się na poziomie około 30 °C. Wartości dla okresu spoczynku zapożyczono od *Uromastyx*. Zimowanie stosuj tylko u zdrowych, dobrze odżywionych zwierząt i waż je przed nim i w jego trakcie.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza musi być niska, 20-30 %, mierzona przy podłożu po chłodnej stronie. Długotrwale wysoka wilgotność powoduje choroby, więc nie zraszaj terrarium. Podłoże zwilża się tylko lekko w głębi, aby korytarze się trzymały, a górne centymetry pozostają suche.

Zwierzę pobiera większość wody z pokarmem. Mała miska ze świeżą wodą nie zaszkodzi w dobrze wentylowanym terrarium. Wymieniaj wodę codziennie.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje silnego światła. Jako światło dzienne stosuj lampę LED lub świetlówkę o ok. 6500 K, oddzielnie od źródła ciepła. UVB jest niezbędne: świetlówka T5 HO 12-14 % nad mniej więcej połową długości terrarium po ciepłej stronie powinna dawać indeks UV 4,5-6 w miejscu wygrzewania, co odpowiada strefie Fergusona 3. Sprawdzaj miernikiem UV i wymieniaj świetlówki po 6-12 miesiącach lub zgodnie z zaleceniami producenta. Dzień trwa latem 12 godzin, a zimą krócej.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Saara hardwickii jest niemal wyłącznie roślinożerna, a w naturze najważniejszym pokarmem są trawy. Dlatego podawaj świeżą trawę i dobre siano jako stały element diety, uzupełniając je mieszankami sałat, rukolą, liśćmi mniszka, endywią, pak choi i liśćmi brukwi oraz jadalnymi kwiatami, takimi jak mniszek i hibiskus, zawsze bez środków ochrony roślin. Twarde warzywa ścieraj drobno.

Nasiona i rośliny strączkowe, np. kruszoną soczewicę i białe proso, podawaj w małych ilościach najwyżej raz w tygodniu, ponieważ prowadzą do otyłości. Owoce to rzadki przysmak. Owady nie są konieczne, ale od czasu do czasu można podać pojedynczego mącznika lub drewnojada, zwłaszcza samicom w okresie rozrodu.

Młode karm codziennie, a dorosłe 4-5 razy w tygodniu. Kilka razy w tygodniu posypuj pokarm wapniem i suplementem witaminowym.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek żyje samotnie w swojej norze i musi być trzymany pojedynczo. Nowe zwierzę potrzebuje spokoju przez pierwsze tygodnie i może długo nie podejmować jedzenia, zwłaszcza jeśli pochodzi z odłowu. W okresie aklimatyzacji nie bierz zwierzęcia do rąk poza ważeniem i skonsultuj się z weterynarzem, jeśli nie je po dwóch tygodniach. Zbliżaj się powoli i zawsze od dołu, nigdy od góry. Waż zwierzę raz w miesiącu i myj ręce po kontakcie, ponieważ gady mogą przenosić salmonellę.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec jest większy od samicy, ma dłuższy ogon i wyraźniejsze pory udowe. Wiek i wielkość w chwili osiągnięcia dojrzałości płciowej nie są udokumentowane dla tego gatunku. Do rozrodu przeznaczaj tylko w pełni dorosłe, dobrze odżywione zwierzęta.

GODY I KOPULACJA

W naturze zwierzęta kopulują w ciepłym okresie od kwietnia do września. Rozmnażanie w terrarium nie zostało opisane dla tego gatunku. U *Uromastyx* rozród następuje po chłodnym zimowaniu, a po jego zakończeniu stopniowo wydłuża się dzień i podnosi temperaturę, zanim samica i samiec zostaną połączeni. Obserwuj zwierzęta i bądź gotów je rozdzielić.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa białe jaja, a zniesienie liczy 8-15 jaj. Potrzebuje głębokiego pojemnika do składania jaj z wilgotną mieszanką piasku i ziemi, aby korytarz się trzymał i mogła się zakopać. Po złożeniu jaj zapewnij jej spokój i obfity pokarm.

INKUBACJA

Czas i temperatura inkubacji nie są udokumentowane dla tego gatunku; 60-70 dni w 33-34 °C to wartości zapożyczone od *Uromastyx*. Ułóż jaja w tej samej pozycji, w jakiej leżały, w zamkniętym pojemniku z wilgotnym perlitem, który zbija się w grudkę po ściśnięciu, i waż pojemnik raz w tygodniu.

W naturze młode wychodzą od maja do lipca, przed monsunem.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode mają 7-9 cm długości i czarnobrązowe zawijasy na jasnobrązowym tle, bardziej kontrastowe niż u dorosłych. Odchów w niewoli nie jest udokumentowany. Utrzymuj młode według tych samych zasad co młode *Uromastyx*: takie samo miejsce do wygrzewania i gradient temperatur jak u dorosłych, wiele kryjówek, drobno pokrojone zielone rośliny i trawa codziennie, a nasiona dopiero od szóstego miesiąca życia. Rozdziel młode odpowiednio wcześnie, zanim osiągną dojrzałość płciową.

Zdrowie i częste błędy

Problemy zdrowotne nie są udokumentowane konkretnie dla tego gatunku; poniższe dotyczy kolcogonów w terrariach:

- Osteodystrofia (wtórna nadczynność przytarczyc pochodzenia żywieniowego) przy zbyt małej ilości UVB, wapnia i D3.
- Zapalenie dróg oddechowych i śluz przy stale wysokiej wilgotności powietrza.
- Otyłość przy zbyt dużej ilości nasion i białka.
- Zatkanie jelit przez piasek wapienny, skorupki orzechów włoskich i zbyt niską temperaturę.
- Oparzenia od mat grzewczych i nieosłoniętych lamp.
- Pasożyty u świeżo importowanych, często odłowionych zwierząt. Trzymaj nowe zwierzęta na kwarantannie przez 3-6 miesięcy.
- Strupiaste rany na wargach i skórze, które mogą być wywołane przez bakterię *Devriesea agamarum*. Przenosi się ona między agamami i wymaga leczenia weterynaryjnego.

Zdrowe zwierzę jest okrągłe i jędrne, ma jasne oczy i je regularnie. Utrata masy ciała, brak apetytu i ospałość wymagają wizyty u weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.